

A hadtápcapatok és csapathadtáp alegységek új összkövetelményi programjának néhány lényegi változása a korábbi programmal szemben

Tóth László alezredes

A szárazföldi csapatok hadtáp alegységei (katonái) általános katonai és szakmai kiképzéséhez 1972-ben kiadott összkövetelményi program (I-II. kötet) alapján az elmúlt félévtized alatt jelentős minőségi fejlődés történt a csapathadtáp alegységek felkészítésében. Az azóta beállt szervezeti változások, a htp. alegységek további keretesítése, valamint a htp. munkájával szembeni minőségi követelmények jelentős növekedése szükségessé tette a kiképzés szervezeti és tartalmi módosítását.

A vizsgálgóadás során a problémák megoldásának két lehetséges módszeréből a célravezetőbbet kellett alkalmazni. Az egyik eljárási forma programkorrekció végrehajtása, melynek folytán a jelenlegi program még néhány évig alkalmazható lett volna. A másik módszer új program szerkesztése, amely mindenben megfelel a szabályzatokban, az MN kiképzési főfelügyelő, HM h. elvtárs 0050/1977. sz. intézkedésében foglaltaknak, a jelenlegi programnál lényegesen rövidebb és áttekinthetőbb, az MN valamennyi hadtápcapatára, csapathadtáp alegységére érvényes és végül több évig biztosítja a hadtápcapatok, csapathadtáp alegységek felkészítésével szemben támasztandó mind magasabb szintű követelményeket.

A megoldási lehetőségek közül az MNHF HM h. elvtárs úgy döntött, hogy új programot kell szerkeszteni és alkalmazására 1978 július 1-től az MN valamennyi hadtápcapatánál, csapathadtáp alegységénél át kell térni.

Az új program érvénybeléptetésének napjától a jelenleg érvényben levő összkövetelményi programokat hatálytalanítani kell. Nem véletlen az a megfogalmazás, hogy a jelenleg érvényben levő összkövetelményi programokat kell hatálytalanítani. Ugyanis az új program törvénybeléptetésével egyidejűleg hatálytalanításra kerül mintegy három féle program és több programkiegészítés.

Az 1972 óta bekövetkezett szervezeti változásokat, a végrehajtott ellenőrzések, valamint az alulról jött jelzések tapasztalatait figyelembe véve az új összkövetelményi program – a korábbiakkal szemben – az alábbi új vonásokat tartalmazza:

1. A program az I. fejezetében egyértelműen rögzíti, hogy kiképzési tervvel (időszakos vagy éves) csak az MNHF-ség közvetlen hadtáp csapat (intézet), valamint az önálló hadtáp alegység (ellátó zászlóalj, egészségügyi zászlóalj) parancsnoknak kell rendelkezni. Az ezred- és az önálló zászlóalj- (osztály-) parancsnok hadtáphelyettese az MNK Fegyveres Erőinek Szolgálati Szabályzata (Ált./20) előírása szerint köteles részt venni az ezred-, önálló zászlóalj kiképzési tervének kidolgozásában. Ez alatt az értendő, hogy az ezred kiképzési tervével összhangban megtervezi az ezred (ö. z.) személyi állományának hadtáp kiképzését, valamint a hadtápalegységek képzését, vagyis bedolgoz az ezred, önálló zászlóalj (o.) kiképzési tervébe. E tervből a hadtápalegységek – az összfegyvernemi-, fegyvernemi alegységekhez hasonlóan – havi kiképzési tervet kapnak, melynek alapján a hadtápalegység parancsnoka elkészíti az alegység a heti (2 heti) részletes kiképzési tervét.

A tapasztalatok azt mutatták, hogy az az MN legtöbb csapatainál eddig is úgy történt, tehát a hadtáp kiképzés tervezése dublázva volt. Úgy érzem, hogy ezzel az eljárással az MNK Fegyveres Erőinek Szolgálati Szabályzatában foglaltak maradéktalanul realizálásra kerültek, ugyanakkor az érintett PK HTPH-ek egy sor felesleges tevékenységtől megszabadulnak.

2. Az MN kiképzési főfelügyelő HM h. elvtárs 0050/1977. számú intézkedése alapján az MN fegyvernemi (szolgálati) főnökök, seregtest és magasabbegység parancsnokok által kiadott kiképzési intézkedések mellékletéből kitűnik, hogy egyes csapatok hadtápalegységei részére a kiképzésre fordítandó összidő helyett csak a szakkiképzés óraszámai vannak meghatározva. Az óraszámok mellé írt megjegyzésben utalás történt, hogy a meghatározott szakkiképzési órákon felül a hadtápalegységek sorállományú katonái – a parancsnokok intézkedése szerint – a fegyvernemi alegységek katonáival együtt vegyenek részt a politikai és az általános katonai kiképzésben. Mindez a program I. fejezetében is megtalálható. Szükségességét illetve célszerűségét az indokolja, hogy a keretesített állományú csapatoknál, valamint az önálló zászlóaljknál, oszályoknál levő kis létszámú hadtáp katonának a politikai és általános katonai kiképzése eredményesebb lesz és rendszeresen végrehajtásra kerülnek. Megítélésünk és tapasztalataink szerint több csapatnál ez már eddig is így történt, ezen intézkedés megerősítette, legálissá tette a már kialakult helyes gyakorlatot.

3. A program 1. számú mellékletéből kitűnik – ami az I. fejezet szövegében is megtalálható –, hogy a szakharcászati kiképzésre kötelezett csapatok – a korábbiaktól eltérően – differenciálva vannak. Az I. fejezet szövegrésze a következőket írja elő: „A kötelékkiképzési időszakokban szakharcászati kiképzést kell végrehajtani az elvonuló szárazföldi-, a honi légvédelmi- (az rt. századok és a lérek. o. kivételével) a csapatrepülő-, a hátszázágvédelmi, valamint a HM közvetlen csapatok azon hadtápalegységei részére, akik háborús tevékenységüket tábori viszonyok között hajtják végre.”

A tapasztalatok azt igazolták, hogy az MN valamennyi csapatának hadtáp alegységét nem kell, de a tárgyi feltételek miatt nem is lehet a hadtáp katonákat tábori viszonyok között végzendő munkára felkészíteni, objektív akadály a hadtáp tábori technikai eszközök hiánya. Ezen csapatoknál, intézeteknél a gyakorlati munkavégzés során az adott szakmai feladatokra való maradéktalan felkészítés teljes mértékben végrehajtható. Megítélésünk szerint ezen intézeteknél,

szerveknél a szakbeosztású katonák felkészítésében ezt kell tekinteni az alapvető kiképzési célnak.

4. Az új programból szelektálásra kerültek azok az alegységszintű szakharcászati foglalkozások, amelyek nem voltak végrehajthatók, pl. a zászlóalj segélyhelyek szakharcászati foglalkozásai. Az elmúlt évek tapasztalatai bizonyították, hogy a zászlóalj segélyhely békeszervezetű állományával ilyen jellegű foglalkozásokat nem lehetett eredményesen lefolytatni. Az új program a lehetőségeket mérlegelve azt tartalmazza, hogy az ezred szervezetű egységeknél a szervezetszerű egészségügyi katonák és a segélyhelyek sebesültszállító gépjárművezetőinek összevonásával kell az egészségügyi állományt gyakoroltatni a segélynyújtási feladatokra, a harci járműből történő sérültkiemelés végrehajtására, a sérültek harcmezőről való összegyűjtésére, szállítására és végül az ezred segélyhely részleges telepítését és a segélyhely belső munkáját. Az egészségügyi állomány egység szintű összevonásával felváltva biztosítható a gyakorláshoz szükséges imitált sérült is. Az ily módon felkészített egészségügyi katona képes mind a zászlóalj, mind az ezredsegélyhelyen egyaránt a ráháruló feladatokat végrehajtani. Azon egységeknél (ö. zászlóaljnál, osztálynál), ahol az egészségügyi katonák és sebesültszállító gépjárművezetők alacsony (néhány fős) létszáma miatt az önálló felkészítés nem lehetséges, ott az egység (ö. alegység) ellátó alegységéhez kell őket bevonni és a szakharcászati foglalkozás keretében velük az elsősegélynyújtási, sebesültkiürítési feladatok végrehajtását kell gyakoroltatni.

5. A bekövetkezett szervezeti változások folytán több kötelekben levő alegység (zászlóalj, osztály) hadtáp állománya (ellátó szakasza) annyira lecsökkent, hogy eredményes felkészítésük csak összevonás útján, illetve az ezred ellátó alegységéhez történő bevonásával hajtható végre. Az új programban az szerepel, hogy csökkentett létszámú ellátó szakaszokból (élelmezési ellátó rajokból) összevonása folytán „M” állományú zászlóalj ellátó szakaszt (esetleg szakaszokat) kell létrehozni és ebben az ideiglenes szervezetben az állomány szakharcászati felkészítését végrehajtani. Azon egységeknél, ahol a létszámviszonyok miatt ez az út nem járható, ott a zászlóaljhadtápok csökkentett állományát az ezredhadtáp szakharcászati foglalkozásaira kell rendszeresen bevonni.

6. Az irányóraszámok figyelmes átnézése során kiténik, hogy az új összkövetelményi programban (eltérően a korábbi programoktól) programosításra kerültek azok a kiképzési foglalkozások, amelyek végrehajtását az MN kiképzési főfelügyelő, miniszterhelyettes elvtárs rendelt el a hatálytalanításra kerülő programok kiadását követő években. Az új kiképzési programban kiképzési óraszám van biztosítva a gépkocsiszállító alegységek gépjárművezetőinek szakmai továbbképzésére, a népesedéspolitikai-, jogi, ügyészi tájékoztatók megtartására, a REH tantárgy oktatására stb., ugyanakkor nincs kiképzési óra biztosítva a harcászati és szakharcászati gyakorlatokon az ellátási és kiszolgálási feladatokhoz, az adott szervezet hadtápjának ügyis el kell vonulni. A másik indíték az volt, hogy csapatonként, alegységenként a gyakorlatok száma, az egyes gyakorlatok időtartama annyira eltérő, hogy akkor egységenként, alegységenként kellett volna a kiképzésre fordítandó irányóraszámokat meghatározni. A szárazföldi csapatok hadtápalegységeinek programjában a gyakorlatokra biztosított kiképzési óraszám az eddigiekben is alacsony volt, (időszakonként 12–20 óra) nem volt reális, hiszen ennél jóval többet voltak gyakorlatokon, végezték munkájukat tábori viszonyok között.

7. Az új összkövetelményi program II. fejezetében meghatározott követelmények (célkitűzések) egyértelmű teljesítéséhez – a korábbi programtól eltérően – megemelt óraszámokban tartalmazza a szakmai alapozó kiképzés tárgyköreit, foglalkozásait és oktatási kérdését. A szakmai alapozó kiképzések tárgykörösítését szükségessé tette a békeellátási objektumok korszerűsítése, folyamatos technikai fejlesztése. Ezek a foglalkozások elsősorban a békeellátási feladatok végrehajtására készítik fel az újonc hadtáp katonákat, azonkívül alapokat biztosítanak a szakharcászati foglalkozások eredményes lefolytatásához is. A hatálytalánított program csak a szállító alegységek gépjárművezetői részére tartalmazott 20 óra időtartamban tárgyköröket és foglalkozásokat.

A szakmai alapkiképzések tárgyköreinek, oktatási kérdéseinek meghatározásakor már figyelembe vettük azt is, hogy egy adott szakbeosztású hadtáp katonának nemcsak a szorosan vett szakmai feladat végrehajtását kell elsajátítani, hanem mindazokat az ismereteket és gyakorlati ténykedéseket is, amelyeket a katonai szolgálat ideje alatt esetenként maradéktalanul végre kell hajtania.

Egy ilyen téma a forgalomszabályozással kapcsolatos alapvető ismeretek és gyakorlati fogalmak elsajátíttatása. Ismeretes, hogy a csapathadtáp tagozatban szervezetszerű forgalomszabályozó raj csak az ellátó zászlóaljnál található. Ugyanakkor az ezred hadtáp tagozaton belül is gyakran szükséges az oszlopok forgalomirányítása, ami szervezetszerű erő hiányában szükségszerűen a meglévő állomány igénybevételével hajtható végre.

A másik felismerés, ami a programban realizálódott is, hogy célszerű, ha a raktárkezelői beosztásokban levő katonák nemcsak a szervezetszerű raktár anyagait, azok tárolásának rendjét és a biztonsági rendszabályait ismerik, hanem megfelelő tájékozottsággal rendelkeznek a más rendeltetésű raktárak anyagainak tárolásával, mozgatásával kapcsolatos alapvető kérdésekben. Háborús viszonyok között nap mint nap előfordul, mivel a feladat-végrehajtás fontossága szükségessé teszi, hogy egy bizonyos anyagfajta, pl. a lőszer rakodásához, tárolásához rövidebb-hosszabb időre valamennyi raktárkezelőt és egyéb szabad munkaerőt összevonjunk.

Hasonló elgondolás vezette a program szerkesztőit abban is, hogy a szállító gépjárművezető ne csak a kezelésére bízott gépjárművet ismerje, hanem a göngyöleg (csomagolás) alapján legyen képes megállapítani, hogy valóban azt az anyagot – pl. azt a fajta lőszert – szállítja és adja át az alegységek részére, ami az okmányon szerepel. Gondoljunk csak el, mi történik akkor, ha egy anyagkiszállítást végrehajtó gépjárművön két vagy több alegység anyagát szállítatják ki és a szállító gépjármű vezetője nem ismeri meg a láda mérete és jelzései alapján a láda tartalmát, és azokat felcserélve adja át az alegységeknek. Nemcsak az a fontos, hogy darabszámra a ládák átadásra kerültek, hanem az is döntő, hogy a ládában az legyen, amit az adott alegység állománya a rendszeresített tűzfegyverekkel eredményesen alkalmazni is tud.

8. Az új összkövetelményi program differenciált tárgykör és óraszámokkal határozza meg a szervezetszerű egészségügyi katonák szakmai alapozó kiképzését. Ismeretes, hogy a korábbi programban egységesen 90 óra szerepelt. A felmérés azt igazolta, hogy a 90 órás szakmai alapozó kiképzés az összefegyvernemi magasabbegységek alárendeltjeinél maradéktalanul végrehajtható, azonban nem kis számban vannak olyan csapatok, ahol a HSH anyagai, technikai eszközei a

képzéshez nem állnak rendelkezésre, pl. az építő műszaki csapatoknál, a társintézeteknél, tanintézeteknél stb., ezért kiképzési tárgykörök és oktatási kérdések átvételének, begyakorlásának a tárgyi feltételei nincsenek biztosítva. Az előbbi indokok alapján ezeknél a csapatoknál az egészségügyi katonák szakmai alapozó kiképzésére fordítandó kiképzési óraszámok alacsonyabbak, mint az összefegyvernemi csapatok egészségügyi katonái részére előírtak.

9. Az új összefegyvernemi program a segélyhelyek sebesültszállító – és a tábori csővezeték-építő alegységeknél egyértelműen előírja, hogy a gépjárművezetőket teljes mértékben be kell vonni a szakalegység részére előírt szakmai feladatok végrehajtásába. Ez alatt az értendő, hogy a sebesültszállító gépjármű vezetőjét fel kell készíteni a segélynyújtási feladatok eredményes végrehajtására, a sérültek kiürítésére, járművekre történő elhelyezésére és járműről történő levétel szabályos végrehajtásának fogásaira. Értelemszerűen kell felkészíteni a tábori csővezeték-építő szakalegység gépjárművezetőit is a vezetékrendszer építéséből, üzemeltetéséből, karbahelyezéséből, málházásából adódó feladatokra.

Hasonlóan kell eljárni az élelmezési raj és a tábori sütőde szaktechnikai eszközeit vontató gépjárművezetőkkel is. Meg kell tanítani őket a gázolajüzemű mozgókonyháknaál, illetve kemencéknél előforduló meghibásodások megszüntetésére, a tüzelőanyag-feltöltés végrehajtására és az üzemkészég megteremtésére.

10. Az új összkövetelményi programban – eltérően a korábbiaktól, ahol összefegyvernemi-, fegyvernemi- (szak-) csapat hadtápjá vonatkozásában voltak a szakharcászati témák meghatározva – most kötelekben levő ellátó szakasz, ellátó század, fegyvernemi és szakcsapatok (ö. z. o.) hadtápjá, ellátó zászlóalj, egészségügyi alegységek, központ hadtáp szakcsapatok bontásban szerepelnek a szakharcászati foglalkozások témái. A jelen felépítéssel áttekinthetőbb, rövidebb mint a hatálytalanításra kerülő összkövetelményi programban, ennek ellenére ismétlések itt is előfordulnak, amiket azonban már nem lehetett tovább egyszerűsíteni, illetve kiküszöbölni.

Az új összkövetelményi programban előírtak eredményes végrehajtása csak a kiképzés szervezők és végrehajtók szilárd, a fejlődést nyomkövető szakismeretei alapján biztosítható. Ezért – a program cél- és követelményrendszerének pontos, egyértelmű ismerete mellett – kiemelt figyelmet kell fordítani a kiképzést vezető foglalkozásra történő felkészítésére. Mindenütt szigorú rendszabályokat kell bevezetni arra, hogy a foglalkozás levezetésének megszervezésekor egyértelműen tisztázzák az előírt oktatási kérdések tartalmát, a foglalkozás módszerét, levezetésének tervét, az anyagi-technikai feltételeket, abból az alapvető módszertani elvből kiindulva, hogy a katona és az alegység a foglalkozásokon tanulja meg, gyakorolja be a szükséges ismereteket, fogásokat, valamint megszerezze a munkához, a harcszerű tevékenységhez szükséges készségeket, magatartási formákat.

A csapathadtápokban fehalmozódott tapasztalatok a htp. személyi állomány felkészítéséért érzett és cselekvésben realizált tudatos felelősség garanciát nyújt arra, hogy még magasabb színvonalra emeljük a htp.-ok működőkészségét a békében és a harctevékenységekben folyó munkájukban.

Jelen cikkben a teljesség igénye nélkül vázoltam fel a korábbi programoktól lényegesen eltérő, újszerűnek tűnő változásokat, feltételezve, hogy a „rég” program tartalmi részei, elvi előírásai az olvasók előtt ismert, mert csak úgy érthető meg a jelen programban fogatosított eltérések lényege.

Befejezésül annyit, hogy ezen cikk figyelmes átolvasása nem mentesít a program mélyreható áttanulmányozásától. Az egységes értelmezés és szemlélet végett az előjárók részéről – a program hatálybalépését megelőző hónapokban – értekezleteket, bemutatókat, módszertani foglalkozásokat célszerű lefolytatni.